

Оригинални научни рад
УДК: 37.018.43(497.11)"2020/2021"
616.98:578.834
doi: 10.5937/zrffp52-29848

ПРОЦЕНА НАСТАВЕ НА ДАЉИНУ НА ТВ-У ОД СТРАНЕ РОДИТЕЉА У ТОКУ ПАНДЕМИЈЕ ИЗДЗВАНЕ ВИРУСОМ КОВИД 19

Руженка Ј. ШИМОЊИ ЧЕРНАК¹
Миа Р. МАРИЋ²
Мила Б. БЕЉАНСКИ³
Универзитет у Новом Саду
Педагошки факултет, Сомбор
Катедра за друштвене науке

¹ ruzenka.simonji@uns.ac.rs

² mia.maric@pef.uns.ac.rs

³ mila.beljanski@uns.ac.rs

Рад примљен: 13. 12. 2020.

Рад прихваћен: 28. 3. 2022.

ПРОЦЕНА НАСТАВЕ НА ДАЉИНУ НА ТВ-У ОД СТРАНЕ РОДИТЕЉА У ТОКУ ПАНДЕМИЈЕ ИЗАЗВАНЕ ВИРУСОМ КОВИД 19⁴

Кључне речи:

пандемија ковида
19;
настава на даљину;
ТВ настава;
перцепција
родитеља;
основна школа.

Сажетак. У условима ванредног стања због пандемије ковида 19, већи део часова за ученике основних и средњих школа је емитован на РТС 2 и РТС 3, програмима Јавног медијског сервиса Републике Србије, као и на платформи РТС Планета. На тај начин су родитељи преузели велики део одговорности за образовање своје деце. У раду представљамо резултате истраживања перцепције наставе на ТВ-у од стране родитеља, у највећем броју мајки, деце у основној школи, што је део ширег истраживања наставе и учења на даљину. Учествовало је 554 родитеља из Србије. Коришћен је посебно конструисан онлајн упитник. Квалитет ТВ наставе је процењен кроз девет аспеката. Резултати показују да родитељи у подједнакој мери опажају предности и недостатке наставе на даљину преко ТВ-а. Родитељи процењују да постоји јасан распоред наставе и да се садржаји приказују одговарајућим темпом. Перцепције родитеља се разликују с обзиром на место становања, степен образовања, статус запослења током ванредног стања, као и по броју деце школског узраста у породици. Налази истраживања дали су смернице за даље унапређење наставне праксе у ванредним условима и пружили прелиминарну слику о перцепцији родитеља наставе на даљину преко ТВ-а.

⁴ Чланак је настао као резултат рада на пројекту „Друштвени феномени и савремена школа: иновације у настави у функцији ефикасног усвајања садржаја о друштву“ (бр. 05-5-2/19-2), који се 2020/2021. године реализовао на Педагошком факултету у Сомбору Универзитета у Новом Саду.

Увод

Учење на даљину (енгл. *distance learning*) подразумева учење које не захтева физичку присутност ученика и наставника на одређеном месту. То значи да су они просторно, а некад и временски, међусобно удаљени. Коришћењем савремених комуникацијских медија и избором наставних метода могуће је савладати те две удаљености (Ђуровић и Грујић, 2008). Овакво учење се организује на свим нивоима (за ученике основних и средњих школа, студенте, одрасле) и врстама образовања (формалног, неформалног и информалног).

У пролеће 2020. године, школе широм света су затвориле своја врата да би се смањило ширење вируса ковид 19 током пандемије. Ово физичко затварање довело је до брзог преласка на учење на даљину, што је више одговорности за учење ставило на родитеље и старатеље (Garbe, Ogurlu, Logan, Cook, 2020). Иако наш образовни систем није у потпуности био спреман за овакве новине и изазове (World Bank Group, 2020), епидемиолошка ситуација је наложила брзу припрему. Припремани су часови за ученике основних школа из дана у дан, без већег прекида настава је на овакав начин настављена. Већи део часова за ученике основних школа сниман је и емитован преко ТВ програма, у виду посебно припремљених и адаптираних образовних садржаја (РТС 2, РТС 3 Јавног медијског сервиса Републике Србије, као и платформи РТС Планета). Родитељи су, поред ученика, били главни актери у образовном процесу своје деце. Учитељи су путем онлајн платформи или друштвених мрежа слали задатке и обавезе које су ученици у одређеном року морали извршавати и слати учитељима на проверу, а касније и оцењивање.

Родитељи су наводили да се нису осећали спремним и способним да образују своју децу, јер то није њихова улога и нису за то обучени, а деца боље уче у школи и боље слушају своје учитеље него њих (Dong, Cao, Li, 2020, стр. 25). Тек у таквим околностима, већина родитеља и наставника је почела да схвата да васпитање и образовање деце и младих за квалитетан живот у XXI веку мора бити усмерено на изградњу компетенција, које су

нужно различите од оних доминантних у прошлости (Mehić & Hadžić, 2020) и суочила се са изборима о томе како се брзо пребацили на онлајн платформе и услуге, које се брзо имплементирају, а могу да приме пуно ученика и прилагођени су кориснику (Cendic, 2020).

Коришћење савремених технологија у настави

Развој комуникационе и информационе технологије даје велике могућности за коришћење на пољу образовања (Bailey, Burkell, Regan, Steeves, 2020; Situmorang & Purba, 2020). Бројне су могућности коришћења савремених технологија. Информационе и комуникационе технологије сматрају се оним алатима, потпором и каналима који обрађују, чувају, синтетишу, преузимају и представљају информације на различит начин (Berk, 2009). Са друге стране, постоји и детаљнија дефиниција онога што се сматра информационим и комуникационим технологијама (Sife, Lwoga, Sanga, 2007), према којој се називају технолошким уређајима (хардвер и софтвер). Ови уређаји омогућавају уређивање, производњу, чување, размену и пренос података између различитих информационих система који имају заједничке протоколе. Ове апликације које интегришу рачунарске медије, телекомуникације и мреже омогућавају како међуљудску (од особе до особе) тако и вишесмерну комуникацију и сарадњу. Тако се у оквиру ICT (*Information and Communications Technologies*) могу наћи и користити у настави: телевизија и радио, CD, DVD, видео-конференције, мобилне технологије, интернет технологије које обухватају и платформе за учење, коришћење имејла и интернета. Рачунарска технологија подлеже сталним иновацијама. Изградња рачунарских наставних мрежа је скупа и захтева време и улагања. Од тога који ће софтвер користити образовна установа зависи да ли ће користити сопствену или закупљену врсту платформе (Ђуровић и Грујић, 2008).

Пријемник који приказује визуелне слике непокретних или покретних предмета уживо или унапред снимљене и, углавном, праћених звуком који се електронски снима, обрађује и поново приказује односи се на телевизију (ТВ) (Sife & al., 2007). Телевизија може побољшати процес наставе и учења на различите начине, на пример, приказивањем процеса и активности који можда иначе нису доступни ученику. Међутим, дигитализација је завладала аналогним аудио и видео системима. Телевизија и образовање се допуњују. Телевизија има образовну вредност јер помаже у учењу концепата и генерише или мења навике, вредности и обичаје (Calvert & Kotler, 2003; Medrano & Cortés, 2007). Оваква образовна вредност телевизије искоришћена је и данас, за време пандемије узроковане вирусом корона, када су школе биле затворене а образовање је морало да се настави. Поставља се питање колико је успешно и квалитетно било

коришћење телевизије у образовне сврхе у нашој земљи и колико су родитељи тиме задовољни. Учење на даљину је веома захтевно, стога родитељи имају улогу у помагању својој деци да прате часове који су били заказани сваког дана и да охрабре своју децу, тако да могу добро пратити активности учења и добити најбољи резултат (Situmorang & Purba, 2020).

Напор родитеља је у корелацији са постигнућима њихове деце, тј. ако се труде деца, труде се и родитељи. Истраживања показују да родитељи који су образованији проводе више времена са децом у образовним активностима. Стога, родитељи са више финансијских средстава сигурно ће обезбедити својој деци боље подучавање, као и опрему која ће им бити доступна (Cullinane & Montacute, 2020), јер је показано да током лета деца чији родитељи немају материјалних средстава изгубе у образовању због немогућности да приуште образовне садржаје (Cooper, Nye, Charlton, Lindsay, Greathouse, 1996).

Током пандемије, родитељи су имали негативан став у вези са наставом на даљину, јер су били незадовољни општом ситуацијом која их је задесила, затварањем у куће, држањем социјалне и физичке дистанце и свођењем живота на минималне активности (Dong & al., 2020, стр. 24). Такође, нису им се допале тешкоће и неочекивани захтеви са учењем (Garbe & al., 2020). Негативан став, иначе, родитељи имају и у вези са негативним утицајем телевизије, пасивне употребе екрана и везе између медија и гојазности деце (Mikelić Preradović, Lesin, Sagud, 2016). Генерално, истраживачи наглашавају да се, иако је време које деца проводе пред екранима важно, начин на који проводе ово време мора узети у обзир и при одређивању шта је за њих ефикасно и прикладно. Родитељи су се такође изјаснили да је квалитет садржаја у настави на даљину низак и да је то један од основних разлога који ствара отпор или чак и одбија децу и родитеље (Dong & al., 2020), те се јавља негативан став у вези са наставом на даљину. Наравно да има родитеља који су задовољни наставом на даљину и оних који то нису били. Узроке негативног става у вези са наставом на даљину можда треба потражити у квалитету садржаја који се ученицима презентује, више него у медијима дигиталног и онлајн учења. Због тога је важан дизајн наставе на даљину који игра значајну улогу у перцепцији ученика о онлајн учењу уопште (Dong & al., 2020), али исто тако садржаји не смеју бити преопширни, већ морају бити довољно информативни и савремени. Управо из тог разлога, нас је занимало мишљење родитеља о квалитету наставе која је емитована на телевизијским екранима, да би се на основу њих извеле импликације за даљи развој и унапређење квалитета ТВ програма, који је намењен образовању у условима наставе на даљину.

Методологија

Проблем овог истраживања може се формулисати у виду следећег питања: Какво мишљење родитеља ученика у основним школама имају о различитим аспектима квалитета ТВ наставе, која је емитована за време трајања ванредног стања уведеног услед пандемије изазване вирусом ковид 19 у Републици Србији? Наиме, с обзиром на то да је ситуација узрокована пандемијом ковида 19 наступила изненада и пред све учеснике васпитно-образовног процеса, како у целом свету тако и у нашој земљи, поставила сасвим нове изазове, од велике важности је било испитати како су се родитељи снашли у овом сложеном процесу и на који начин доживљавају његове појединачне аспекте.

Како је управо настава емитована на телевизији била једна од значајних новина у образовном процесу онлајн формата, при чему су родитељи имали директну и врло активну улогу, врло је сврсисходно било утврдити на који начин су родитељи перципирали квалитет ТВ наставе, односно, сагледати мишљење родитеља о томе како је образовни систем одговорио захтевима садржаја прилагођених учењу на даљину. Према томе, предмет истраживања јесте родитељска перцепција квалитета ТВ наставе емитоване као подршка учењу на даљину у време пандемије ковида 19 у нашој земљи.

Истраживање које је спроведено било је експлоративног карактера и имало је за циљ испитивање ставова родитеља у погледу оцене квалитета ТВ наставе, која је емитована као подршка учењу на даљину за време епидемије ковида 19 у Србији.

У складу са општим циљем, постављени су следећи задаци истраживања:

1. Испитати мишљење родитеља о квалитету ТВ наставе у оквиру следећих аспеката: тачан распоред часова, брзина презентовања наставних садржаја, процена лакоће праћења садржаја од стране родитеља и процена потребе усклађивања обавеза у кући са наставом на даљину;
2. Испитати разлике у процени различитих аспеката квалитета ТВ наставе од стране родитеља (зависне варијабле), с обзиром на следеће независне варијабле: место становања родитеља, степен образовања, статус запослења током ванредног стања и број деце школског узраста у породици.

У истраживању је учествовало 554 родитеља са територије целе Србије, првенствено из Војводине. Узорак је био пригодни. Преглед демографских карактеристика узорка се налази у Табели 1.

Табела 1. Преглед демографских карактеристика узорка

Пол	Средина	Степен образовања	Статус запослења током ванредног стања	Број школске деце у породици					
Мушкарци	59	Градска	397	Основна школа	18	Запослен/одлази на посао	197	1 дете	262
Жене	495	Приградска	55	Средња школа	202	Запослен/ради од куће	193	2 деце	242
		Сеоска	80	Виша школа	142	Запослен/не ради	68	3 деце	43
				Основне/мастер студије	146	Незапослен	96	4 деце	7
				Магистратура/докторат	46				

Инструмент и процедура

У истраживању је коришћен упитник *Мишљење и искуства учитеља, наставника и родитеља о настави у учењу на даљину*, конструисан за потребе овог истраживања. Упитник се састоји од 36 тематских целина, а за потребе овог рада су приказани резултати једне целине која се односи на перцепцију наставе на даљину преко ТВ-а од стране родитеља. Остале тематске целине се баве неким другим аспектима наставе на даљину и процењиване су од стране наставника (мотивација за учење, оцењивање, компетенције за извођење наставе на даљину, итд.). Испитаници су могли да изразе своје слагање са тврдњама на петостепеној Ликертовој скали. Инструмент је родитељима администриран електронским путем а испитаници су преко својих учитеља или разредних старешина добили линк за попуњавање упитника. Сагласност испитаника за учешће у истраживању се није експлицитно тражила али се претпоставља да су упитник попунили само они испитаници који су то хтели. Подаци су прикупљани у априлу и мају 2020. године све до краја школске године. У анализу су ушли само они упитници који су били попуњени у потпуности. Подаци су обрађени у статистичком пакету IBM SPSS for Windows, верзија 23 у складу са постављеним истраживачким питањем. Примењене су дескриптивне статистичке мере и поступци, јер је истраживање експлоративног типа.

Резултати

У овом раду су приказани резултати који се односе на процену наставе на даљину на ТВ-у са аспекта родитеља. Ајтеми су били следећи:

1. Сматрам да је квалитет реализоване наставе путем ТВ програма задовољавајући;
2. Мислим да настава приказана на ТВ-у има одређених пропуста, те има простора за њено значајно унапређење;

3. Деца/ученици успевају да испрате на одговарајући начин све наставне садржаје који се приказују на ТВ-у;
4. Наставни садржаји преко ТВ-а се пребрзо презентују;
5. Постоји јасан и тачан распоред наставних садржаја преко ТВ-а;
6. Деца са лакоћом прате наставне садржаје преко ТВ-а;
7. Уочене су значајније тешкоће приликом покушаја да се ускладе све обавезе деце/ученика приликом праћења ТВ наставе и израде домаћих задатака;
8. Евидентни су проблеми приликом покушаја да се ускладе све обавезе деце/ученика, родитеља и наставника у вези са реализацијом наставе на даљину;
9. ТВ програм намењен настави на даљину је квалитетан.

Ајтеми су конструисани тако да чине низ питања која се односе на различите аспекте процене квалитета наставе на даљину путем ТВ-а од стране родитеља. Квалитет је описан кроз тачан распоред часова, брзину презентовања наставних садржаја, процену лакоће праћења садржаја од стране родитеља и процену потребе усклађивања обавеза у кући са наставом на даљину.

Приказаћемо дескриптивне показатеље за све ајтеме, као и резултате тестирања значајности разлика у зависности од места становања родитеља (градска, приградска и сеоска средина); степена образовања родитеља (основна школа, средња школа, виша школа, основне и мастер студије, магистратура/докторат); статуса запослења родитеља током ванредног стања (запослени који одлазе на посао, запослени који раде од куће, запослени који не раде, незапослени) и од броја деце школског узраста у породици (једно, двоје, троје, четворо). Пошто се вредности спљоштености и закривљености емпиријски добијене дистрибуције крећу у распону од ± 2 , можемо тврдити да добијена дистрибуција не одступа од очекиване нормалности (Табела 2). У складу са тим, у раду је коришћена параметријска метода анализе података – анализа варијансе (ANOVA).

Табела 2. Дескриптивни показатељи

	<i>Sk (Err) *</i>	<i>Ku (Err) **</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
ТВ квалитет задовољавајући	-,615 (,104)	-,088 (,207)	5	3,42	1,05
ТВ има пропуста	-,401 (,104)	-,169 (,207)	5	3,41	0,99
ТВ успевају да испрате	-,413 (,104)	-,641 (,207)	5	3,21	1,21
ТВ пребрзо презентују	-,093 (,104)	-,754 (,207)	5	3,17	1,14
ТВ постоји распоред	-,622 (,104)	,020 (,207)	5	3,58	1,02
ТВ са лакоћом прате	-,316 (,104)	-,442 (,207)	5	3,23	1,07

ТВ тешкоће да ускладе обавезе – ученици	-,157 (,104)	-,862 (,207)	5	3,20	1,20
ТВ тешкоће да ускладе обавезе – сви	-,301 (,104)	-,812 (,207)	5	3,31	1,18
ТВ програм је квалитетан	-,444 (,104)	-,126 (,207)	5	3,33	1,19

*Skewness, Std. Error; **Kurtosis, Std. Error

У Табели 2 можемо да видимо да се родитељи најмање слажу са тврђом да се настава на ТВ-у пребрзо презентује, а највише да постоји одговарајући распоред презентовања ТВ наставе. Генерално се стиче утисак да ТВ наставу оцењују средњом оценом, односно, да у приближно подједнакој мери увиђају и њене позитивне и негативне стране.

Тестирање значајности разлика на ајтемима везаних за квалитет наставе на ТВ-у

У Табели 3 приказано је тестирање хомогености варијанси, а у табелама 4, 5, 6 и 7 приказани су резултати тестирања статистичке значајности на појединим ајтемима у зависности од места становања родитеља, степена образовања, статуса запослења током ванредног стања и од броја деце школског узраста у породици.

Табела 3. Тестирање хомогености варијанси

	<i>Левинов сјајисјик</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>p</i>
ТВ квалитет задовољавајући	,194	2	551	,824
ТВ има пропуста	,321	2	551	,725
ТВ успевају да испрате	,989	2	551	,373
ТВ пребрзо презентују	,189	2	551	,828
ТВ постоји распоред	2,350	2	551	,096
ТВ са лакоћом прате	1,547	2	551	,214
ТВ тешкоће да ускладе обавезе – ученици	,281	2	551	,755
ТВ тешкоће да ускладе обавезе – сви	,212	2	551	,809
ТВ програм је квалитетан	,956	2	551	,385

У Табели 3 видимо да је $p > 0,05$ и да не важи претпоставка о хомогености варијансе.

Процена настијаве на даљину на ТВ-у од сйране родийтеља у йоку йандемије изазване вирусом ковид 19

Табела 4. Резултати тестирања значајности разлика у зависности од места становања

Ајтем	ТВ настава је квалитетна	Ученици успевају да прате	Садржаји се пребрзо презентују	ТВ са лакоћом прате	ТВ програм је квалитетан
Ниво варијабле	AS	AS	AS	AS	AS
Градска	3,49	3,28	3,06	3,32	3,37
Приградска	3,43	3,00	3,42	2,94	/
Сеоска	3,05	/	3,44	3,01	3,03
<i>F</i>	6,02	3,34	5,85	5,93	3,95
<i>p</i>	0,05	0,04	0,01	0,00	0,02

/ нема статистички значајних разлика

Када је реч о месту становања, постоје разлике у процени квалитета ТВ наставе. Родитељи из градске и приградске средине боље оцењују квалитет ТВ наставе, за разлику од родитеља из сеоске средине. Родитељи из градске средине сматрају да деца са успехом успевају да прате ТВ наставу, што не важи за родитеље из приградске средине. Родитељи из приградске и сеоске средине у већој мери оцењују да се садржаји на ТВ-у пребрзо презентују, што не сматрају родитељи из градске средине. Родитељи из градске средине за разлику од родитеља из приградске и сеоске средине генерално сматрају да је ТВ програм квалитетнији.

Табела 5. Резултати тестирања значајности разлика у зависности од нивоа образовања родитеља

Ајтем	ТВ квалитет је задовољавајући	ТВ има пропуста	ТВ са лакоћом прате	ТВ програм је квалитетан
Ниво варијабле	AS	AS	AS	AS
ОШ*	2,89	3,00	/	/
СШ	3,22	/	3,03	3,32
ВШ	3,58	3,50	3,39	3,47
О/М	3,60	/	3,34	3,51
<i>F</i>	5,05	1,27	2,82	3,78
<i>p</i>	0,00	0,04	0,01	0,00

* ОШ: основна школа, СШ: средња школа, ВШ: виша школа, О/М: основне и мастер студије
/ нема статистички значајних разлика

По степену образовања родитеља разлике постоје у ајтему *ТВ квалитет је задовољавајући*: родитељи који имају завршену вишу/високу школу, као и основне или мастер студије факултета ТВ квалитет оцењују вишим

оценама, за разлику од родитеља који имају завршену средњу или основну школу. Родитељи са основном школом у већој мери оцењују да ТВ настава има пропуста, што није случај код родитеља који имају завршену вишу или високу школу. Родитељи који имају завршену вишу/високу школу као и основне или мастер студије факултета процењују да деца са већом лакоћом прате ТВ програм, што није случај код родитеља који имају завршену средњу школу. Родитељи који имају завршену вишу/високу школу, као и основне или мастер студије факултета, сматрају да је ТВ програм квалитетнији, за разлику од родитеља који имају завршену средњу школу.

Табела 6. Резултати тестирања значајности разлика у зависности од статуса запослења родитеља

Ајтем	ТВ квалитет је задовољавајући	Постоји распоред наставе на ТВ-у	ТВ са лакоћом прате	Тешкоће да се ускладе све обавезе
Ниво варијабле	AS	AS	AS	AS
зап/иде*	3,32	3,49	3,13	3,31
зап/кућа	3,56	3,72	3,35	3,25
зап/не	/	/	/	2,96
<i>F</i>	2,12	2,11	1,55	2,09
<i>p</i>	0,02	0,02	0,03	0,00

* зап/иде: запослени одлазе на посао, зап/кућа: запослени раде од куће, зап/не: запослени не раде

/ нема статистички значајних разлика

Родитељи који су запослени и одлазе на посао током ванредног стања лошије оцењују ТВ квалитет за разлику од запослених родитеља који раде од куће. Родитељи који су запослени и одлазе на посао током ванредног стања лошије оцењују ТВ распоред за разлику од запослених родитеља који раде од куће. Исто тако, родитељи који су запослени и одлазе на посао током ванредног стања процењују да деца са мањом лакоћом прате ТВ наставу за разлику од запослених родитеља који раде од куће. Родитељи који су запослени и одлазе на посао током ванредног стања, као и запослени родитељи који раде од куће имају више тешкоћа око усклађивања обавеза за разлику од запослених родитеља који не раде током ванредног стања.

Табела 7. Резултати тестирања значајности разлика у зависности од броја деце у породици

Ајтем	Тешкоће да се ускладе све обавезе
Ниво варијабле	AS
1 дете	3,24
2 детета	3,31
3 деце	3,74
F	3,01
p	0,02

Према броју деце школског узраста, постоје разлике у ајтему који се односи на тешкоће да сви ускладе обавезе: родитељи који имају једно дете, као и родитељи са двоје деце, имају мање тешкоћа за разлику од родитеља који имају троје деце.

Дискусија

С обзиром на чињеницу да је настава на даљину уз одговарајућу подршку у виду специјално припремљеног ТВ програма први пут реализована у нашој земљи, услед новонасталих околности изазваних пандемијом вируса короне у целом свету, и да су се родитељи изненада нашли у једној сасвим новој улози, у којој се од њих очекивала далеко активнија улога у образовном процесу (Garbe & al., 2020; Mehić & Hadžić, 2020; Situmorang & Purba, 2020), од изузетне важности је било испитати управо како они перципирају квалитет наставног ТВ програма, који се емитовао као подршка настави на даљину за време епидемике ковида 19 у Србији.

Резултати овог истраживања показали су да родитељи ученика у приближно подједнакој мери опажају, како квалитете и предности ТВ наставе тако и ограничења и недостатке наставног ТВ програма, који је емитован на програмима Јавног медијског сервиса Републике Србије током трајања ванредног стања. Овакав налаз се може објаснити у светлу ранијих студија које говоре о томе да родитељи, са једне стране, позитивно виде могућности употребе медијских средстава и садржаја у процесу образовања и васпитања деце (Calvert & Kotler, 2003; Medrano & Cortés, 2007; Berk, 2009; Cendic, 2020), док, са друге стране, постоје и одређени отпори, резервисаност, стереотипи и, уопште, негативно виђење утицаја медија, масовне комуникације и ТВ садржаја на психички развој деце и младих генерација, и то првенствено посматрано из угла родитеља и старатеља (Mikelić Preradović & al., 2016; Bailey & al., 2020; Dong & al., 2020, стр. 24, 25; Garbe & al., 2020; Situmorang & Purba, 2020).

Када је реч о конкретним аспектима квалитета ТВ наставе, налази ове студије су показали да су родитељи у највећој мери задовољни постојањем одговарајућег распореда презентовања ТВ наставе. Заиста, увидом у ТВ програм и начин његовог емитовања, уочава се постојање плана по коме су реализовани часови за ученике основних и средњих школа, те распоред емитовања одређених предмета по годинама, односно разредима. Ово је посебно значајан аспект квалитета ТВ наставе, с обзиром на кратак временски рок који је постојао за припрему садржаја и планирање њихове реализације, тј. приказивање на ТВ програмима (РТС 2, РТС 3 Јавног медијског сервиса Републике Србије, као и платформи РТС Планета).

Поред тога, већина родитеља је сагласна у томе да се настава на ТВ-у презентује одговарајућим темпом, односно, да се садржаји не презентују пребрзо за праћење. Ово је, такође, још један од значајних аспеката квалитета, опажених од стране родитеља, који упућује на то да је програм и у погледу ритма емитовања информација добро осмишљен, тако да родитељима и ученицима није представљало проблем да испрате благовремено све садржаје и на адекватан начин обраде све презентоване информације. Имплицитно, ово упућује и на то да је већина родитеља имала задовољавајуће нивое компетенција за праћење и учешће у реализацији онлајн наставе подржане ТВ програмима, као и да је програм уређен и прилагођен тако да одговори на њихове могућности (Cendic, 2020; Mehić & Hadžić, 2020; Situmorang & Purba, 2020).

У погледу процене квалитета различитих аспеката емитовања програма ТВ наставе, родитељи ученика, како је показало ово истраживање, разликују се с обзиром на место становања, степен образовања, статус запослења током ванредног стања, као и по броју деце школског узраста у породици. Ово говори о томе да је процена квалитета ТВ наставе од стране родитеља условљена већим бројем чинилаца, који потичу из њиховог социјалног окружења, као и едукативног и професионалног контекста, о чему сведоче и налази других ранијих истраживања о улози родитеља у образовном процесу, али и новијих студија о учешћу родитеља у настави на даљину (Cooper & al., 1996; Cullinane & Montacute, 2020).

У зависности од места становања, налази овог истраживања су показали да родитељи из градске и приградске средине сматрају да је квалитет ТВ наставе на вишем нивоу и боље га оцењују, те са већом лакоћом и успехом прате наставни ТВ програм, за разлику од родитеља из сеоске и приградске средине. Поред тога, родитељи из приградске и сеоске средине у већој мери оцењују да се садржаји на ТВ пребрзо презентују, што није случај са родитељима из градске средине. Овакви налази се могу објаснити у светлу демографских карактеристика, начина живота и навика сеоског и градског становништва. Наиме, сеоско становништво се претежно бави пољопривредом, где се радне активности спроводе претежно напољу и

остаје мање времена за праћење ТВ генерално, те тако и наставног програма (Cooper & al., 1996; Cullinane & Montacute, 2020). Становништво руралних предела је чешће и нижег образовног нивоа, па им је из тог разлога теже да испрате наставне садржаје и активности. Очекивано је да за сеоско становништво телевизија има начелно мању вредност, с обзиром на доминантан начин живота и свакодневне активности, па тако и наставни програм мање вреднују (Calvert & Kotler, 2003; Medrano & Cortés, 2007).

Када се ради о образовном нивоу родитеља, резултати говоре да родитељи вишег образовања, који имају завршену вишу или високу школу, односно факултет, квалитет наставног ТВ програма оцењују вишим оценама, и, уопште, сматрају да је квалитетнији, те са већом лакоћом прате наставни ТВ програм, за разлику од родитеља који имају завршену средњу или основну школу. Такође, родитељи нижег образовања, тј. они са основном школом, у већој мери сматрају да наставни ТВ програм има пропуста, што није случај са родитељима који имају више образовање. Овакав налаз одговара теоријским концептима и резултатима претходних истраживања, који говоре о томе да и сами родитељи треба да поседују одговарајуће васпитнообразовне компетенције, како би били активни учесници у сложеном и континуираном процесу образовања деце, при чему се нарочито при реализацији онлајн наставе у условима пандемије ковида 19 пред њих, изненада и без икакве претходне припреме, поставила далеко комплекснија и активнија улога у наставном процесу, као и потреба поседовања одговарајућих вештина, које се првенствено везују за савремене образовне технологије и дигитални свет (Bailey & al., 2020; Mehić & Hadžić, 2020; Situmorang & Purba, 2020). Стога је природно да родитељи вишег образовног статуса у већој мери владају овим едукативним и технолошко-дигиталним вештинама, да поседују одговарајуће компетенције за праћење и разумевање ТВ садржаја, те су у већој могућности да пруже деци адекватну подршку приликом њиховог савладавања. Родитељи нижег образовања су се у недостатку одговарајућих компетенција и подршке далеко теже сналазили, па су услед тога и сам квалитет ТВ наставе перципирани у негативнијем светлу.

Што се тиче статуса запослења родитеља, показало се да родитељи који су запослени и одлазе на посао током ванредног стања лошије оцењују квалитет наставног ТВ програма и распоред ТВ наставе, као и да теже успевају да прате наставне ТВ садржаје, за разлику од запослених родитеља који раде од куће. Поред тога, утврђено је да родитељи који су запослени и одлазе на посао током ванредног стања, као и запослени родитељи који раде од куће, имају више тешкоћа да ускладе све обавезе за разлику од запослених родитеља који не раде током ванредног стања. Дакле, ови резултати су показали да родитељи који не раде током ванредног стања боље успевају да испрате ТВ садржаје, лакше им је да организују активности и

одговоре на све задатке у оквиру учешћа у реализацији онлајн наставе, те да у позитивнијем светлу доживљавају сам квалитет и распоред ТВ програма, за разлику од родитеља који одлазе свакодневно на посао или пак професионалне задатке обављају у кућним условима, што је очекивано када се узму у обзир сложена родитељска улога у условима пандемије и неопходност комплексног балансирања између родитељских и пословних обавеза (Mikelić Preradović & al., 2016; Dong & al., 2020, стр. 24, 25; Garbe & al., 2020). Наиме, родитељи који су били растерећени пословних задатака, имали су више времена на располагању да прате ТВ садржаје и посвете се дечјим наставним обавезама, што је за последицу имало боље управљање временом, лакше праћење ТВ наставе и тиме и позитивнији однос према наставном ТВ програму.

Када је реч о породичној структури, конкретно о броју деце школског узраста у оквиру породице, показало се да породице са већим бројем деце имају и више потешкоћа око међусобног усклађивања обавеза међу члановима породице. Наиме, родитељи са једним или двоје деце известили су о томе да имају мање тешкоћа приликом усклађивања обавеза од родитеља који имају троје деце. Добијени налаз се може тумачити у контексту сложене организације породичних улога и ограничених материјалних ресурса, што се посебно рефлектује у породицама са већим бројем чланова, у овом случају, деце. Наиме, за праћење и адекватно одговарање на сложене образовне изазове у условима реализовања наставе на даљину, од родитеља са већим бројем деце очекивала се још већа ангажованост и подељена пажња, те балансирање међу обавезама према деци различитог узраста и њиховим активностима. Осим тога, за праћење ТВ наставе и учешће у учењу на даљину потребни су и посебни технички уређаји и дигитални ресурси (ТВ апарати, рачунари, мобилни телефони, квалитетна интернет конекција), што у породицама са већим бројем чланова, где неретко и родитељи морају да извршавају и сопствене професионалне задатке, може представљати својеврстан изазов (Sife & al., 2007; Đurović i Grujić, 2008; Situmorang & Purba, 2020).

Закључак

Ово истраживање експлоративног карактера, које је имало за циљ да испита родитељску перцепцију различитих аспеката наставних ТВ садржаја за време трајања ванредног стања, уведеног услед епидемије вируса короне у Републици Србији, показало је да родитељи на избалансиран начин доживљавају предности и недостатке ТВ програма који је емитован као подршка учењу на даљину, односно, да у приближно подједнаком опсегу виде како позитивне стране тако и недостатке наставних ТВ садржаја.

Као најпозитивније стране издвајају постојање одговарајућег распореда и темпа емитовања ТВ садржаја у оквиру наставног програма, што имплицира да су, иако неприпремљени, имали развијене извесне компетенције за праћење и учешће у овом виду наставе. Такође, ово упућује и на то да је ТВ програм прилично добро планиран и да је у знатној мери задовољио очекивања и могућности родитеља, али да још увек има простора за његов развој и побољшање.

Увидом у постојање разлика у перцепцији различитих аспеката ТВ наставе, с обзиром на демографске карактеристике родитеља, отварају се могућности за даље планирање унапређења квалитета оваквог вида наставе, како би се у што већој мери прилагодили специфичностима породичног контекста у коме деца одрастају и могућностима родитеља које произилазе из њих. Наиме, налази овог истраживања су показали да је потребна посебна подршка родитељима и деци која потичу из приградских и сеоских подручја, затим родитељима нижег образовног нивоа, родитељима који су запослени и раде за време ванредног стања, било да одлазе на посао или пак раде од куће, као и родитељима који имају већи број деце у породици. Ово су категорије родитеља које су имале потешкоће да испрате наставне ТВ садржаје, као и да ускладе све своје родитељске и професионалне обавезе, те су и саму ТВ наставу доживели у негативнијем контексту. Из овога се могу извести одговарајуће смернице за даљи развој образовне праксе, у смислу да је неопходно настојање да се у што већој мери родитељи растерете различитих задатака, било да је реч о службеним или породичним обавезама, које нису неопходне у овом периоду, како би успели избалансирати радне и родитељске улоге. Поред тога, родитељима нижег образовног статуса, као и онима из приградских и руралних подручја, неопходан је и изванредан вид добро осмишљене едукативне подршке, како би били успешнији партнери у образовном процесу деце, који се одвија у специфичним условима, проистеклим из ванредних околности.

Кроз будућа истраживања могу се превазићи одређена ограничења ове студије, тако што би се дало више простора родитељским одговорима отвореног типа, где би они у већој мери имали могућност и били подстицани да самостално наводе шта сматрају да би у највећој мери допринело квалитету наставних ТВ садржаја и њиховим индивидуалним компетенцијама за активно учешће у реализацији наставног процеса у ванредним приликама. Једно од ограничења је и пригодни узорак који као и сви непробабилистички узорци не дају свима једнаке шансе да учествују у испитивању. У сваком случају, налази овог истраживања дали су значајне смернице за даље унапређење наставне праксе и пружили прелиминарну слику и прве одговоре на питања о родитељској перцепцији наставних ТВ садржаја емитованих у условима учења на даљину услед епидемије ковида 19 у нашој земљи.

Литература

- Bailey, J., Burkell, J., Regan, P., Steeves, V. (2020). *Children's Privacy is at Risk with Rapid Shifts to Online Schooling under Coronavirus*. The Conversation 21 April. Retrieved from: <https://theconversation.com/childrens-privacy-is-at-risk-with-rapid-shift-to-online-schooling-under-coronavirus-135787>
- Berk, R. A. (2009). Multimedia Teaching with Video Clips: TV, Movies, YouTube, and mtvU in the College Classroom. *International Journal of Technology in Teaching and Learning*, 5 (1), 1–21.
- Calvert, S. & Kotler, J. (2003). Lessons from Children's Television: The Impact of the Children's Television Act on Children's Learning. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 24, 275–335.
- Cendic, K. (2020). Children's Rights to Privacy in Times of Emergency: The Case of Serbia in Relation to Internet Education Technologies. *Global Campus Human Rights Journal*, 4 (1), 68–90.
- Cooper, H., Nye, B., Charlton, K., Lindsay, J., Greathouse, S. (1996). The Effects of Summer Vacation on Achievement Test Scores: A Narrative and Meta-Analytic Review. *Review of Educational Research*, 66 (3), 227–268.
- Cullinane, C. & Montacute, R. (2020). *Covid-19 Impacts: School Shutdown*. The Sutton Trust. Retrieved from: <https://www.suttontrust.com/our-research/covid-19-and-social-mobility-impact-brief/>
- Dong, C., Cao, S., Li, H. (2020). Young Children's Online Learning during COVID-19 Pandemic: Chinese Parents' Beliefs and Attitudes. *Children and Youth Services Review*, 118. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105440>
- Đurović, Lj. i Grujić, Lj. (2008). *Učenje na daljinu. Tehnika i informatika u obrazovanju*. Preuzeto sa: <http://www.ftn.kg.ac.rs/konferencije/tio08/PDF/RADOVI/404%20Djurovic,%20Grujic%20-%20Učenje%20na%20daljinu.pdf>
- Garbe, A., Ogurlu, U., Logan, N., Cook, P. (2020). COVID-19 and Remote Learning: Experiences of Parents with Children during the Pandemic. *American Journal of Qualitative Research*, 4 (3), 45–65.
- Medrano, C. & Cortés, A. (2007). The Teaching and Learning of Values through Television. *International Review of Education*, 53 (1), 5–21.
- Mehić, A. & Hadžić, N. (2020). Online Teaching – Teaching of Future. *Acta Geographica Bosnia et Herzegovina*, 13, 75–90. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/343137047_ONLINE_TEACHING_-_TEACHING_OF_FUTURE
- Mikelic Preradovic, N., Lesin, G., Sagud, M. (2016). Investigating Parents' Attitudes towards Digital Technology Use in Early Childhood: A Case Study from Croatia. *Informatics in Education*, 15 (1), 127–146.
- Sife, A. S., Lwoga, E. T., Sanga, C. (2007). New Technologies for Teaching and Learning: Challenges for Higher Learning Institutions in Developing Countries. *International Journal of Education and Development Using Information and Communication Technology (IJEDICT)*, 3 (2), 57–67.
- Situmorang, E. L. & Purba, B. M. M. (2020). Online Learning and Its Challenges for Parents. *Seminar Internasional STT REAL Batam "Contextualization of Theology and Education through the Eyes of Asia"* (57–61). Retrieved from: <https://www.>

researchgate.net/publication/344282792_Online_Learning_And_Its_Challenges_For_Parents

World Bank Group (2020). *Zapadni Balkan, Redovni ekonomski izveštaj br. 17 – Ekonomski i socijalni uticaj COVID-19.*

Ruženka J. ŠIMONJI ČERNAK

Mia R. MARIĆ

Mila B. BELJANSKI

University of Novi Sad

Faculty of Education, Sombor

Department of Social Sciences

The Parents' Ratings of the Quality of TV Teaching during the Pandemic Caused by the COVID-19 Virus

Summary

Because of the COVID-19 pandemic, the conditions in the state of emergency had forced the bigger part of school lessons in primary schools and high schools to be broadcasted on the public media services RTS 2 and RTS 3, as well as on the Internet platform *RTS Planeta*. In that sense, parents had a big role and responsibility in educating their children. In this paper, we present the results of the study concerning primary school parents' (mostly mothers) perception of the TV teaching, which is a part of a broader research on distance learning. According to the general goal (to determine in what way parents perceived different aspects and the quality of TV learning), the following tasks are set: 1) to asks parents' opinion on the quality of TV learning within: the exact schedule of classes, the pace of presenting educational contents, estimating the level of parents' ease of keeping up and estimating the need to reconcile home responsibilities with distance learning, and 2) to determine the differences in the parents' perception of various aspects of the quality of TV learning (dependent variables), with respect to the following independent variables: place of residence of the parents, degree of education, employment status during a state of emergency and the number of school-age children in the family.

The research was conducted on the sample of 554 parents from Serbia. A newly constructed online questionnaire for the purpose of this research was used. The quality of TV teaching was assessed through nine items. The results showed that parents equally perceive the advantages and disadvantages of TV learning. They

single out the existence of an appropriate schedule and the pace of broadcasting TV content within the curriculum as the most positive sides, which implies that, even if they weren't prepared, they had already developed certain competencies for keeping up and participating in this model of learning. The parents' perceptions differ according to the place of living, degree of education, employment status during the state of emergency, as well as the number of school-age children in the family. The results of this research have shown that special support for parents and children who originate from suburban and rural areas is needed, as well as for parents of a lower education level, parents who are employed and working during a state of emergency, whether they go to work or work from home, and finally, the parents who have a larger number of children in the family. The assessment of the quality of TV learning by parents is conditioned by a number of factors which originate from their social environment as well as educational and professional context. The research findings provided guidelines for further improvement in teaching practices in emergency conditions and gave a preliminary image of the parent's perception on TV teaching.

Keywords: COVID-19 pandemic; distance learning; TV learning; parents' perception; primary school.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом *Creative Commons ауторство-некомерцијално 4.0 међународна* (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the *Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International* license (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).